

KATOLİK - YAHUDİ DİYALOĞU: TARİHÇE VE ANA KONULAR*

CATHOLIC- JEWISH DIALOGUES: HISTORY AND MAIN SUBJECTS

Mustafa ALICI**

ÖZET

Pek çok Yahudi, II. Dünya Savaşı sonrasında gelişen Hıristiyanların Yahudiler ve Yahudilik hakkında devrim sayılacak nitelikteki teolojik değişimleri konusunda kayıtsızdır. Buna karşın Katolikler, Yahudilerle ilgili olarak Yeni Ahit'e dayanan bir kurtuluş öğretisi geliştirerek organizeli bir Yahudi misyon teolojisi geliştirmemişlerdir. Bunun yerine Katolikler, Yahudilerle ilgili olarak ahit, Mesih, seçilmiş halk gibi ortak teolojik konular ışığında hem misyon teolojisi açısından hem de antropolojik endişeler açısından Yahudilerle diyaloga özel önem vermektedirler.

Anahtar Kelimeler: *Yahudilik, Katolik Kilisesi, Dinlerarası Diyalog, Katolik- Yahudi Diyalogu*

ABSTRACT

Most Jews remain ignorant and unaware of the revolutionary changes which have taken place between Christian groups and Jews and Judaism since the end of World War II. On the other hand for Catholics, the New Testament is built entirely on the Old Testament. For this reason the Catholic Church has no organized mission to the Jews, as is the case for instance in certain Evangelical circles. Instead, the Roman Catholic curia want to dialogue with Jews in hope of their faith in Jesus Christ, as well as in the covenant done for Jews, and the concept of the Chosen People. Therefore for hem Catholic- Jewish dialogue has the importance in the sense of mission theology and anthropological concerns.

Key Words: *Judaism, Catholic Church, Interfaith Dialogue, Dialogues between Catholics and Jews*

---

* Bu makale Türkiye Dinler Tarihi Derneği'nin 18-19 Şubat 2012 tarihinde Ankara'da düzenlemiş olduğu **Bütün Yönleriyle Yahudilik** adlı sempozyumda sunulan tebliğin genişletilmiş halidir.

** Erzincan Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, mustafaalici@hotmail.com

GİRİŞ

Katolikler için diğer dinler arasında Yahudilik kadar Hıristiyanlığa yakın olan bir başka gelenek yoktur.¹ Buna rağmen II Vatikan Konsili (1962-1965)'nin gerek hazırlık safhasında gerekse dört oturumu sırasında en önemli diyalog belgesi olan *Nostra Aetate*'nin müsvettesinin hazırlanması çabası verilirken Konsil babalarını Yahudilerle ilgili 4. madde kadar tehdit edici ve sıkıntıya sokucu hiçbir şey olmamıştır. Papa XXIII. John'un sekreteri Loris Capovilla'ya göre Hıristiyan birliğini teşvik eden bir papalık konsili kuruncaya değin bu konsilin, İsrail devletinin tanınması ve anti semitizm gibi meselelerle boğuşmak zorunda kalacağı papanın aklının ucundan bile geçmiyordu.²

Aslında konsilde Yahudilik ve Yahudiler vurgusunun başlangıcı olarak Fransa'da eğitim direktörü olan Yahudi asıllı tarihçi Jules Isaac'ın 13 Haziran 1960 tarihinde papaya yarım saatlik samimi görüşmesi sayılmaktadır. Isaac, bu görüşme sırasında papaya Yahudilere yönelik Katolik öğretilerin ve uygulamaların tarihçesini anlatan uzun bir memorandum sunmuş ve papanın ilgisini bu konuya çekmeyi başarmıştı.³

Isaac'ın daha sonradan anlattıklarına göre papa ona özetle şunu söylemiştir; "tarih boyunca Katoliklerin Yahudilerle ilgili öğretilerinde "bir küçümseme (*mepris*)" mevcuttu ve Roma Katolik geleneği, Yahudilere karşı sürekli bir baskı ve onları aklama ikilemi içinde bocalayıp durmuştu. Bu yüzden Kilisenin başı olarak özünde Hıristiyanlığa uygun olmayan yaklaşımları düzeltecek bir anlayış geliştirilmeliydi". Böylece Isaac, öncelikli olarak "Yahudi sorununu araştırmak üzere bir papalık komitesi kurulmasını" Papaya teklif etti. Papa da ona "senle buluşmamızın ilk anından itibaren bunu düşünüyordum" cevabını verdi ve akabinden Eylül 1960'da Papa Hıristiyan Birliğini

¹ Bu konuda kaleme alınan modern çalışmalar arasında Helga Croner, Compiler, *Stepping Stones to Further Jewish-Christian Relations, and More Stepping Stones to Jewish-Christian Relations: An Unabridged Collection of Christian Documents, 1975-1983*, New York 1985.; International Catholic-Jewish Liaison Committee, *Fifteen Years of Catholic-Jewish Dialogue 1970-1985*, Rome 1988; E. Fisher - L. Klenicki, *In Our Time: The Flowering of Jewish-Catholic Dialogue*, Stimulus 1990; E. Fisher, *Visions of the Other: Jewish And Christian Theologians Assess the Dialogue*, Stimulus 1994.

² Michael A. Hayes, "From *Nostra Aetate* to *We Remember*: A Reflection on The Shrah", *Christian- Jewish Relations Through Centuries*, Stanley e. Porter – Brook W. R. Pearson, Sheffield 2000, 426- 436.

³ Hayes, 436- 450.

destekleme sekreterliğini kurması için Kardinal Bea'yi görevlendirdi. Bu sekreterlik Kasım 1960 ortalarında ilk komite toplantısını yaptı ve sadece kiliseler arasındaki birliği amaçlamayan ama sekreterliğin gündemlerinden biri olarak Yahudi sorununu ele alacak olan bir yapıya kavuştu. Kardinal Bea, aslında burada kendi tasarrufunu kullanarak böyle bir yol seçmişti. Zira denilmektedir ki kardinal Bea, piskoposların bile hazır olmadığı bir dönem Yahudiler ve Yahudilik hakkında resmi öğretilerde radikal değişiklikler içeren keskin bir viraj almamak için böyle bir yolu tercih etmişti.⁴

Öte yandan Katolik- Yahudi ilişkilerinde meydana gelecek olumlu gelişmelerin Ortadoğu siyasal yapısını da etkileyeceği de belliydi. Özellikle bölgedeki Arapça konuşan Katolik azınlıklar kendi piskoposları yoluyla rahatsızlıklarını yüksek sesle dile getirmekteydiler. Yahudi yanlısı bir öğretinin çıkması Arap ülkelerinin Vatikan'daki diplomatlarını rahatsız edebilirdi. Halihazırda bu diplomatlar papalığın İsrail ile herhangi bir diplomatik ilişki kurmamasında oldukça başarılı olmuşlardı.

Roma Katolik Kilisesine yönelik bu iç ve dış baskılar II. Vatikan Konsili boyunca yüzeyde kaldı. Konsilin sonlarına doğru 2221 konsil babası 88 olumsuz oya karşı "ruhun yeniden gözden geçilmesi" sıfatı da takılan (İbrance Hesbon Ha Nefes) Yahudilerle ilgili Nostra Aetate'deki 4. maddeyi kabul etti.⁵ Bu madde, bizzat 1985 yılında Yahudilerle Dini ilişkiler komisyonu başkanlığının deyimiyle Katoliklerin Yahudi halkına yönelik en gerçekçi ve neredeyse mucizevi bir tavır değişikliğini ifade ediyordu. Nostra Aetate belgesinde Yahudilerden bahseden madde 15 Latince cümleden oluşmakta ama 1900 senelik uzun bir ilişkiler tarihinde dönüm noktasını meydana getirmektedir. Konsil, bu belgedeki teolojik ifadeler yoluyla Katoliklerin özellikle pastoral ufuklarını genişletmek istemiştir.⁶

1 Ekim 1966 tarihinde Papa VI. Paul, Hıristiyan Birliğini Destekleme Sekreterliği bünyesinde Katolik- Yahudi İlişkileri Birimi oluşturup başkanlığına Cornelius Rijk adlı bir rahibi atamıştır. Papalığa bağlı bu birim diasporadaki Yahudilerin dinlerarası ilişkiler kurumu (International Jewish Committee

---

⁴ Thomas f. Stransky, "The Catholic- Jewish Dialouge: Twenty Years, After 'Nostra Aetate'", *America*, 6 (February 1986), 92.

⁵ Nostra Aetate belgesinin 4. maddesinin tam metni için bkz; *Interreligious Dialogue- Official Teaching of the Catholic Church (1963- 1995)*, ed. Francesco Gioia, Boston 1997, 39- 40.

⁶ Stransky, 92.

for Interreligious Consultations, IJCIC) ile 20- 23 Aralık 1970 tarihinden itibaren yılda bir kez bir araya gelerek diyalog toplantıları icra etmektedir.⁷

22 Ekim 1974 tarihinde Papa VI. Paul tarafından Yahudilerle dini ilişkiler komisyonu kurulmuş ve başkanlığına Kardinal Joannes Willebrands getirilmiştir. Bu komisyonun ilk işi Papalık bilhassa dönemin hassas politik işlerinden dolayı Pastoral açıdan ruhbanların Yahudilerle diyalog konusunda eğitilmelerini sağlayan 2 Ocak 1975 tarihli “Yahudilerle Dini İlişkiler Konusunda Rehber” adlı dokümanı yayımlaması olmuştur.⁸ Böylece Katolikler, Yahudileri ve Yahudiliği diğer geleneklerden ayırtmış ve onlarla ilgili özel bir birim ikame etmiştir. Bu ayırım özellikle Hıristiyan Birliğini Teşvik İçin Papalık Konsili adlı diyalog biriminin yönergesinde de açık bir dille zikredilmiştir.⁹

Yahudilerle dini ilişkiler Komisyonu adlı resmi kurumun en önemli belgesi ise 24 Haziran 1985 tarihli “Vaaz ve İlmihallerde Yahudiler ve Yahudilikle ilgili Doğru Yöntemler Üzerine Notlar” adlı belgedir. Bu belgenin Katoliklerin ilgisini çeken ve ilmihallerinde kendine yer bulan altı temel konusu vardır; Bu başlıklar sırasıyla “eğitim ve öğretim”, “dini eğitim ve Yahudilik”, “Eski ve Yeni Ahit arasındaki ilişkiler”, “Hıristiyanlığın Yahudi kökleri”, “Yeni Ahit’teki Yahudiler ve litürji” ve “tarih boyunca Yahudilik ve Hıristiyanlık”.¹⁰

Bu bağlamda Katoliklerin Yahudilerle diyalogunda öne çıkan bazı temel konular dikkatimiz çekmektedir. Bunlara sırasıyla değineceğiz.

A. İsrail’e Duyulan Derin Teolojik İlgi

II. Vatikan Konsili’nin 1964 tarihli Lumen Gentium (Dogmatik Yasa) adıyla bilinen belgesinin 16. Maddesine göre “Kilise, İsa Mesih’in aralarında doğup ete kemiğe büründüğü ahit ve vaatlerin verildiği insanlara (Romalıları, 9/4-5) her bakımdan öncelik vermelidir”. Buradan anladığımız en temel sonuç, Roma Katolik Kilisesinin Yahudiliğe ilgisinin sadece çoğulculuk temellerine dayanmadığı gerçeğidir. Gene bu ilgi, suçluluk kompleksi ile de motive ol-

⁷ “To a Delegation of the International Jewish Committee on Interreligious Consultation”, *Pro Dialogo*, 2005/2, 165.

⁸ “Guidelines for Catholic-Jewish Relations” *Origins* 4/3 (16 January 1974); 468- 469.

⁹ “Directory for the Application of the Principles and Norms on Ecumenism”, *Interreligious Dialogue- Official Teaching of The Catholic Church (1963- 1995)*, ed. Francesco Gioia, Boston 1997, 643.

¹⁰ “Notes”: *Origins* 15: 7 (4 July 1985); 102-103.

muş değildir. Kilise aslında Yahudilerle diyaloga girerek kendi öz kimliğini ve kilise gizemlerini yani tanrısal vaatlerin ifalara dönüşme süreçlerini araştırarak istemektedir.¹¹

Bu araştırma esnasında Roma Katolik Kilisesi, kendi imanının başlangıcını ve ikinci seçilmiş halk olmasını Atalar, Hz. Musa ve diğer peygamberler dönemine kadar geri götürmek istemektedir. Zira İsa Mesih, annesi Meryem ile havariler ve ilk taraftarların yanı sıra ona düşman olanlar bile İsrail halkına aittiler. Bundan dolayı Nostra Aetate'ye göre Kilise ve Hıristiyanlık, tanrısal oğulluk, Yeni Ahit, ilahi lutuf, ibadetler ve eskatolojik vaatler gibi tüm "yeni" fenomenlerin tarihteki köklerini Yahudilere dayandırır (Romalıları, 9/4-5).¹² Esasen İsa Mesih, Yahudi bir çevrede, İsrail oğullarına doğrudan hitap eden biri olarak ortaya çıktı. Katoliklere göre O, Filistinli bir Yahudi olarak kendi kavminin psikolojisine (*völker-psikologie*) hakim olan; onların endişe ve umutlarına ortak olan biriydi.¹³ Dahası o, hem Sinagoglara aşına bir şekilde Süleyman Mabedinde öğretmenlik yaptı hem de paskalya gizemi vasıtasıyla İsrail için de çok yüce bir eylem gerçekleştirdi.¹⁴

Diğer din mensuplarını ismen zikretmeyen sadece Müslümanlar ile Yahudilere özel önem veren Nostra Aetate belgesinin dört numaralı maddesinde Kilisenin sahip olduğu yeni ahdin gizemli derinliğinin manevi bağla İbrahim'in kutsal soyuna yani İsrail oğullarına "bağlandığını" açıklar. Bu anlamda "Kilise, Pavlus'un deyiimiyle (Galatyalılara, 3/7) tüm Mesih'e inananların, Yahudiler kadar İbrahim'in çocukları olduğunu" ikrar eder. Zira İbrahim gibi Kilise de insanları tanrıya ve kurtuluşa çağırılmaktadır. Dolayısıyla Katolik Kilisesi "kadim ahitle" Tanrıya söz veren İsrail halkının sahip olduğu Eski Ahit vahyini peşinen kabul etmektedir.¹⁵ Katolikler ve Yahudilerin bu gibi ortak manevi mirasa sahip olmaları sebebiyle II. Vatikan Konsili kendi toplumundan karşılıklı anlayış ve kadirşinaslığın teşvik edilmesi için çaba göstermesini istemektedir.¹⁶

Papa VI. Paul ise Onun Kilisesi (Ecclesiam Suam) adını verdiği 6 Ağustos 1964 tarihli ansikliğinde Yahudileri, Hıristiyanlarla beraber aynı Tanrıya

¹¹ "Nostra Aetate, 4/13", *Interreligious Dialogue- Official Teaching of the Catholic Church (1963- 1995)*, ed. Francesco Gioia, Boston 1997,40

¹² "Nostra Aetate, 4/11", 39.

¹³ Stransky, 92.

¹⁴ "Nostra Aetate, 4/9-11", 39.

¹⁵ "Nostra Aetate, 4/9-10, 39.

¹⁶ "Nostra Aetate, 4/13", 40

tapan bu yüzden de şefkat ve saygıya layık olan İbrani halkını Eski Ahit dinine mensup değerli insanlar olarak kabul eder.¹⁷

Bu teolojik ilgiyi koruyan Papa II. John Paul 13 Nisan 1986 yılında Roma'daki Yahudi toplumuna yaptığı konuşmada aynı köklerden beslenen İbrahim'in çocuklarının onun duasıyla gökteki yıldızlar ve denizdeki kumlar kadar çoğaldıklarını (Tekvin, 22/17; 15/5) anımsatır. Ona göre Yahudilik Hıristiyanların "dışındaki" bir din değil aksine "Hıristiyan imanına götüren bir yol" hükmündedir. Son günlerde İsa Mesih, Yahudilerle Hıristiyanları aynı görüp onları hep birlikte yargılayacaktır (Romalıları, 2/6). Zira papa II. John Paul'a göre iman açısından "Yahudiler Hıristiyanların ağabeyleri sayılırlar."¹⁸

Aynı papa 28 Nisan 1999 tarihinde Vatikan'da yaptığı genel bir konuşmada Yahudilerle Hıristiyanlar arasındaki ortak bağlardan bahsetmiş ve Katoliklerin II. Vatikan Konsili sonrasında Yahudilerle kurduğu sıcak temas ve diyalog toplantılarına işaret etmişti. Burada papa, Yahudilerin Tanrıya imanının diğer Hıristiyan olmayan dinlerinkine benzemeyen bir olgu olarak gördüklerini ve onu Eski Ahit'teki Tanrı vahyine verilen "samimi bir beşer yanıtı" olarak kabul ettiklerini açıklamıştır. Ona göre Aziz Pavlus asırlar önce İbranilere Mektubunda bir bütün olarak öncelikle Yahudilerin bu iman yanıtını kurtuluş tarihinde önemli köşe taşı olarak vurgulamıştır. Ona göre tıpkı Hıristiyan gizemleri gibi İsrail'in de Tanrının kurtuluş planında önemli sayılan sırları vardır. Hıristiyanlar kendi gizemlerinin köklerinin bu gizemlerde saklı olduğunu araştırarak öğrenirler. Söz gelişi Luka'nın Nasıra şehrinde Sinagoga girip İşaya kitabından parçalar okumasını (Luka, 4/16 vd) aktaran papaya göre bu eylem Katolik Kilisesinin Yahudi litürjik zenginliğine ilgi duymasını cesaretlendirmiştir.¹⁹

Papa XVI. Benedictus ise papa seçildiği 2005 yılının Haziran ayında uluslararası Yahudi diyalog komitesine ait bir heyeti Vatikan'da kabulünde konsil belgelerine ve papaların Yahudilerle ilgili yorumlarına sıkça atıflar yaptığı konuşmasında "Katolikler ve Yahudiler arasındaki ilişkiler tarihinin karmaşık ve acı dolu olduğunu ama Hıristiyanlarla Yahudilerin aynı ortak kaynak-

¹⁷ "Solemn Magistrerium of Paul VI", *Interreligious Dialogue- Official Teaching of The Catholic Church (1963- 1995)*, 74.

¹⁸ "To Representatives of the Jewish Community of Rome", *Interreligious Dialogue- Official Teaching of The Catholic Church (1963- 1995)*, 332, 334.

¹⁹ "General Audience: The Common bonds which exists between Jews and Christians", *Pro Dialogo*, 1999/3, 298- 300.

tan beslendiklerini bu yüzden ilahi plan çerçevesinde ortak hareket etmeleri gerektiğini açıklamıştır.²⁰

Papa XVI. Benedictus, 26 Ekim 2005 tarihinde Hıristiyan Birliğini Destekleme Konsili ve Yahudilerle Dini İlişkiler Komisyonu başkanı Kardinal Walter Kasper’i kabulünde ise Yahudilerle ilgili Nostra Aetate belgesinin dört nolu maddesinin yayımlanmasının üzerinden kırk sene geçtiğini hatırlatır. Ona göre bu madde, Katolikler ile Yahudiler arasında yeni bir ilişkiler dönemi belirlemiş ve aslında iki taraf ile diğer dinlerden farklı olarak kültürel olmayan ama samimi bir teolojik diyalog için dayanak sunmuştur.²¹

Aslında Katoliklerle diyaloga giren Yahudiler açısından düşünüldüğünde ise bu konuda bir olumlu bir olumsuz yargılama göze çarpar; olumlu yargılama, 2000 tarihinde Amerikalı Yahudilerin kaleme aldığı Hıristiyanlar ve Hıristiyanlık ile ilgili Söylem adını taşıyan ama kısaca İbranice Dabru Eemet (Gerçeği Söyle) diye bilinen vesikada gizlidir. Bu belgede Yahudiler, Hıristiyanların da ortak atalar kabul ettikleri İbrahim, İshak ve Yakub’un iman ettiği Tanrıyı yerin ve göğün yaratıcısı kabul edip ona tapındıkları ve İsrail’in Tanrısı ile yakın bir ilişki içine girdikleri Yahudi toplumuna aktarılır.²²

Olumsuz yargılama ise Katolikler ile Yahudiler arasındaki en derin teolojik farklılığa işaret etmektedir ki o da, Hıristiyanlarca İsa Mesih’e yüklenen Tanrısal oğulluk isnadıdır. Bu isnat çerçevesinde Yahudilere göre Tanrı’nın oğlu olmak ile Tanrı olduğunu iddia etmek aynı şeydir ve radikal açıdan monoteizmi esas alan Yahudi teolojisine uymayan büyük ve asla aşılamayacak bir sorundur. Zaten Katolik teologlar da bu konunun farkındadırlar; onlara göre de her iki gelenek arasındaki en temel sorun, İsa’nın Mesihliğine bağlı geliştirilen onun Tanrı oğlu olduğu fikridir.²³

B. Etnolojik Açıdan İsrail’in Seçilmiş Tanrı Halkı Oluşu

Katoliklere göre Tanrının kurtuluş planında Kilisenin yeni seçilmiş halk olması, atalar, Musa ve diğer peygamberler döneminde kendi ifadesini bulur.

²⁰ “To a Delegation of the International Jewish Committee on Interreligious Consultation”, *Pro Dialogo*, 2005/2, 165.

²¹ “Discourses and Teaching of the Holy Father”, *Pro Dialogo*, 2005/3, 257.

²² “Dabru Emet. A Jewish Statement on Christians and Christianity,” www.bc.edu/research/cjl/metaelements/texts/cjrelations/resources/documents/jewish/dabru_emet.htm (14/02/2012).

²³ Hans Hermann Henrix, “After 40 Years, Nostra Aetate’s Christological Implications” *Studies in Jewish - Christian Relations*, 1 (2004- 2005), 24- 25.

Bu bakımdan Yahudiler Kilise için İsa döneminden beri günümüzde ve gelecekte Tanrının en sevgili halkı olmayı sürdürecektir. Nostra Aetate belgesine göre onların seçilmiş olmalarının etkisi hala sürmektedir; zira Tanrı ne onlara verdiği ilahi vaatlerden pişmanlık duymuş ne de onlara hitabı kesmiştir. Söz gelişi Pavlus'a göre hiçbir beşeri güç veya bir cemaat görüşü İsrail ile Tanrı arasındaki bu özel seçilmişlik bağını koparamaz (Romalıları, 11/28-29). Papa II. John Paul'un söylemiyle hem seçilmiş halk olan Yahudiler hem de kutsal Roma kilisesi Tanrının künhüne vakıf olunamaz planına ait iki temel unsurdur. Zira Tanrı tarih boyunca kendi halkını inkar etmemiştir (Mezmurlar, 94/14; Romalıları, 11/1).

İsrail'in bu derecede sevgili halk oluşu yüzünden Katolikler, bu halka yönelik tarihsel önyargıları askıya alarak, onların bir gün potansiyel olarak Hıristiyan olacaklarına dair ümitlerini yitirmezler. Bundan dolayı onlara göre Yahudilik, Tanrının vaat ettiği kurtuluşu gerçekleştirmek için değil bu kurtuluşun ön hazırlığı için mevcuttur.²⁴

Nitekim Papa II. John Paul da 31 Ekim 1997 tarihli bir konuşmasında, Kilise'yi ikinci seçilmiş halk olarak Yahudi seçilmişlik anlayışı içinde değerlendirir. Zira ona göre Kutsal Metinler bir bütün olarak her iki halkı da kapsayacak bir seçkinlik anlayışı verirler. Bunun en somut göstergesi olarak Kilise, Mezmurlardan ilgili bölümleri her gün sürekli tekrarlamaktadır.²⁵

Buna rağmen Katoliklerle diyaloga giren Yahudilerin çoğunluğu Yahudi seçilmiş halk öğretisinin kesinlikle harici bir yönü olamayacağını kesin bir etnik anlamı olduğunu ve bu öğretinin İsrailin ötekilerden üstün ve iyi oluşlarını gösteren bir araç olduğunu savunurlar. Torah'ın emir ve yasalarına uymak Yahudilere bu olumlu hayat algısını verilen aynı zamanda Nuh'un çocuklarına ait yedi evrensel kanun ise ötekilerin hayat tarzlarındaki iyiliği öne çıkarır.²⁶ Bir Yahudi teoloğu olan Menachem Kellner ise bu doğrultuda Yahudi- Gentile ayrımının eskatolojik zamanda ortadan kalkacağını ve tüm insanlığın aynı ilişki ile Tanrıya bağlanacağını açıklar. Ona göre tek insanlık fikri göstermektedir ki seçilmişlik zaman içinde etnik bir kimliği kaybedecek

²⁴ Stransky, 94.

²⁵ www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/speeches/1997/october/documents/hf_jpii_spe_19971031_com-teologica_en.html (14/02/2012)

²⁶ Raphael Jospe, "Pluralism out of the Sources of Judaism: Religious Pluralism without Relativism", *Studies in Jewish - Christian Relations*, 2/2 (2007), 93; Raphael Jospe, "The Concept of the Chosen People: An Interpretation" in *Judaism: A Quarterly Journal* 170, vol. 43, no. 2 (Spring, 1994): 127- 148.

ve Mesih çağı Yahudiliğin zaferi olmaktan çıkıp insanlığın zaferi olacaktır. Bir başka deyişle Maymonides'in deyişiyle söylersek hakikatleri kabul etmekle etnik anlamda değil evrensel anlamda Yahudi olacaklardır.²⁷

C. Yahudi Aleyhtarlığıyla (Anti -Semitizm) Örümlü Geleneği Yeniden Düşünmek

Roma Katolik Geleneği asırlar boyu kendi içinde oluşturduğu Anti Semitizm adı verilen bir yaklaşımla tüm Yahudileri İsa Mesih'in haça gerilmesinden sorumlu tutmuş ve Hıristiyanları Yahudilerin cezalandırılmasında ilahi vasıta olarak görmüşlerdi.

Tarih boyunca oluşan Yahudi-Hıristiyan polemiklerinin gelişmesinin ve Yahudi aleyhtarlığının ana hatlarını verirsek; birinci safha İsa Mesih'in yeryüzündeki misyonu ile Romalıların M.S. 70.yılında Tapınağı tahriplerine kadarki dönemi kucaklar. Bu dönemde Hıristiyanlık bir Yahudi hareketi olarak kabul edilmesine rağmen, Yahudilerin başta ruhbanları olmak üzere yüksek tabakası tarafından heretik kabul edilmiş buna karşın Hıristiyanlar Yahudileri İsa Mesih'e ihanetle suçlamışlardır. Unutulmamalıdır ki İsa'yı Romalı askerlere jurnalleyen havarisinin adı Yahuda idi. İkinci safha aynı zamanda yol ayrımını ifade etmekte ve M.S. IV. Asra kadar devam eden dönem, Yeni Ahit'in içinde yer alan dört İncil yazarında ve havari mektuplarında (özellikle İbranilere Mektup) oluşan olumsuz imajlar ile Yahudiler ve Yahudilik hakkındaki Patristik polemik yazarlarının bilhassa Ferisiler ve Tapınak kültürü aleyhindeki yazılarının oluşmasını gösterir. Bu polemikte, gelişmekte olan Kilise ile gelişmiş Rabbanî geleneğin karşılaşması da mevcuttur. Üçüncü safha M.S. IV. Yüzyılın sonundan itibaren Hıristiyanlığın resmen Roma dini olarak kurulmasından Hıristiyanların Avrupa'daki Yahudi cemaatlerine karşı işledikleri kitlesel şiddetin arttığı M.S. X. Yüzyılın sonuna kadar devam eder. Kilise siyasal gücünü pekiştirerek Yahudiliğin cazibesini ortadan kaldırmaya girişirken aynı zamanda Hıristiyan imanının da dayandığı İbrani kutsal kitabının geçerli oluşunu ve Yahudi varlığını korumayı bir ikilem olarak düşünebiliyordu. Dördüncü safha, X. Yüzyıldan XVI. Yüzyıla kadar devam eden dönem olup Yahudi- Katolik ilişkilerindeki en alçak seviyeyi ifade eder. Bu döneme Haçlıların Yahudileri katliamdan geçirmeleri ve Yahudiler ve Yahudilik hakkındaki hakir görmelerin açıkça öğretiler haline dönüşmesi damgasını vurmuştur. Bunun neticesinde başlangıçta teorik olan bu şiddet zamanla pratiğe dönüşmüş ve Yahudiler ya Babil sürgünü benzeri

²⁷ Menachem Kellner, *Must a Jew Believe Anything?*, London 2006, 125.

sürgünler veya Yahudi getto toplulukları zorla vaftiz olma seçeneğiyle yüz yüze bırakılmışlar, meydanlarda Talmudlar yakılmışlardır. Beşinci safha ise Aydınlanma çağından II. Dünya Savaşı'nın başına kadar devam eden dönem olup Yahudiler, gettolardan kurtulmaya başlamalarına ve Avrupa cemiyetine sosyo- kültürel açıdan ciddi katkılar vermelerine rağmen, hala çoğu Avrupalı için “dışarıdakiler” görülmeye devam etmiştir. Bu dönemde sahte bilimsel temellere dayalı ırkçılık hortlamış, coğrafi keşiflerle köle ticareti başlamış, sömürülen yerli halklar en alçak insanlık kabul edilip Yahudilerle özdeşleştirilmiştir. Nazizm bu gibi teorileri kendi holokost eylemlerini temize çıkarmak için kullanacak ve sonuçta Avrupa'daki Yahudilerin üçte ikisi soğukkanlı bir şekilde sistematik katliamdan geçirilmiştir. Holokost sadece kilise için değil aynı zamanda batı medeniyeti için bir kriz haline dönüşmüştür.²⁸

Ancak Konsil, keskin bir viraj yaparak “artık Yahudilerin Tanrının reddettiği veya lanetlediği topluluk olarak görülmemesini” talep etmiştir. Konsil'e göre İsa'nın öldürülmesinde Yahudi liderlerin rolü büyüktür (Yuhanna, 19/6) ancak İsa'nın ölümünden bütün Yahudiler sorumlu olmadığı gibi bugünkü Yahudiler hiçbir sorumluluk taşımazlar. Bu nedenle onların toptan lanetlenmesi gerekir.²⁹

Konsil'e göre “bu yeni yaklaşım kesinlikle İncilin hakikatiyle uyumsuz değildir”. Dahası Konsil açık bir dille asırlar boyunca üretilen Yahudi aleyhtarı nefret, eziyet ve zulümlerden acı duyduğunu ve aslında bunların tahrif edilmiş teolojik ve seküler kaynakların sosyo- ekonomik gerekçelerle beslendiği yaklaşımlar olduğunu kabul etmektedir.³⁰

Ancak II. Vatikan Konsilinin hazırlık safhasında birkaç piskopos bu noktanın açık bir şekilde İncilin tahrifi olduğunu iddia etti. Ancak diyalog süreci boyunca Katolik inancına sahip pek çok modern dönem Kitab-ı Mukaddes uzmanı için Yahudilere yönelik hasmane davranış içeren Yeni Ahit referanslarının lehte olanlardan fazla olması, ancak sonraki dönemdeki, ilk dönem kilise ile Yahudi toplumu arasındaki ihtilaflar bağlamında anlaşılabilir (Notes). Söz gelişi Matta ve Yuhanna İncillerindeki metinler havarileri mazur gören ama daha çok Yahudileri suçlayan ve Romalıları dışlayan bir bakış açısına sahiptir.

²⁸ Yahudilerin Hıristiyanlarla ilişkilerini işleyen eserler arasında; Edward H. Flannery, *The Anguish of the Jews*, Paulist Press, New York 1999; Heiko Oberman, *The Roots of Anti-Semitism in the Age of Renaissance and Reformation*, Philadelphia 1984.

²⁹ “Nostra Aetate, 4/13- 14”, 40.

³⁰ “Nostra Aetate, 4/15”, 40.

Ortaçağ boyunca Hıristiyanların zihnindeki Yahudi imajını oluşturan en büyük faktörlerden olan 1564 tarihi Trent Konsili İlmihali, öğretmiştir ki Hıristiyan günahkarlar, İsa'nın ölümüne sebep olan az sayıdaki Yahudiden daha fazla suçlanmayı hak ederler; çünkü Yahudiler İsa'nın deyişiyle ne yaptıklarını gerçekte bilmiyorlardı (Luka, 23/34) (Notes). Zaten Haç teolojisi açısından düşünüldüğünde Hıristiyanlara göre haç, bağışlayıcılık yoluyla Tanrının her şeyi kuşatan sevgisinin en önemli işareti olup, bir grup insanı kurtuluşa götürmek için bir kamçı veya sopa gibi işlev görmemiştir.³¹ Papa II. John Paul'de 1987 yılında ABD'de değişik din mensuplarıyla beraber Yahudilerle yaptığı görüşme de Yahudi karşıtlığının her çeşidine karşı olduğunu açıklar. Ona göre "anti semitizm Tanrı'ya ve insanlığa karşı büyük bir günahdır".³² Aynı papa Roma'da 1986 yılında Roma sinagogunu ziyaretinde Yahudilere yaptığı bir konuşmada Yahudilerin lanetli ve reddedilmiş kavim görülmesinin doğru olmadığını ilan etmişti.³³

2001 yılında yapılan Katolik- Yahudi diyalog komite toplantısından sonra özellikle Katolikler Katolik Kilisesi'nin kendi bünyesinde bulunan ilahiyat fakülteleri ve diğer ruhban okullarındaki müfredatının da Yahudilerle ilgili yeni diyalog yaklaşımı çerçevesinde yenilenmesi için çaba göstermektedirler. Bu bağlamda 1985 tarihi *Notlar* adlı belgeye atıfla "Kitab-ı Mukaddes'le ilgili dersler, patristik, erken dönem kilise tarihi ve litürjisi gibi ana temaların yeniden gözden geçirilmesi ve Yahudilikle ilgili Kilise tarihi boyunca oluşan acı dolu cehaletler ile negatif imajların giderilmesi için çaba gösterilmesi" istenmemektedir. Bu komiteye göre Yahudiler ve Hıristiyanlar arasındaki ilişkilerin kutsal metinlerdeki, tarihteki ve teolojideki uzantıları temel temalar olarak derslerde okutulmalıdır.³⁴

Katolikler diyalog yoluyla hala günümüzde var olan Yahudi aleyhtarlığını gidermek için çabalarlar. Yahudilerle İlişkiler Komisyonu eski başkanı Kar-

³¹ Stransky, 93.

³² David Rosen, *The Impact of the Jewish-Christian Dialogue upon Theological Thought*, Roma 1997, 7-9; *Interreligious Dialogue- Official Teaching of The Catholic Church (1963-1995)*, 380.

³³ "To Representatives of the Jewish Community of Rome", *Interreligious Dialogue- Official Teaching of The Catholic Church (1963- 1995)*, 335.

³⁴ Michael J. Miller, "Catholic Education and Interreligious Dialogue Forty Years After Nostra Aetate", *Pro Dialogo*, 2005/1, 74- 75.

dinal Willebrands'a göre "diyaloglar sayesinde Yahudi karşıtlığını resmi Katolik öğretilerle bağdaştırmak her geçen gün zorlaşmaktadır".³⁵

D. Siyasi Nedenlere Bağlı Konular

XX. Yüzyılda II. Dünya Savaşının bitimine kadar meydana gelen ve İbranice Şoah denen Holokost yani Nazilerce icra edilen sistemli Yahudi Mezalimleri ile bu olaya bağlı olarak bizzat Batılı sömürge devletleri tarafından İslam topraklarının bağrında kurulan sözde İsrail devleti bu tür konulardandır.

Tarihsel verilere dayanmadan oluşturulan filmler ve televizyon dramaları abartılı bir Yahudi katliamı imajı meydana getirmiştir. Medyanın da etkisiyle tarihteki Yahudi katliamları sanki tüm insanlığa karşı işlenmiş gibi gösterilmiştir. Diyalog toplantılarıyla bir araya gelen Yahudiler ve Katolikler, Auschwitz gibi örneklerin değerini öne çıkarmak ve anlam kaymasına uğramaması için çaba göstermek isterler. Katoliklere göre bu gibi dehşetli olayların kurtuluş tarihindeki yerini sorgulamak her iki taraf için öne çıkmalıdır. Söz gelişi Papalığa bağlı Yahudilerle dini ilişkiler komisyonu, "Dinlerarası Müzakerelerle ilgili Uluslararası Yahudi Komitesi" adlı kuruluş ile 1972 yılından beri otuzdan fazla toplantı düzenlemiş ve özellikle Nostra Aetate'de değinilmeyen bu konuyu sürekli kaşıyıp canlı tutmuştur.

Yahudilerin yaşadığı bu gibi siyasal açılar konusunda Papa II. John Paul, 1989 yılında II. Dünya Savaşının sona ermesinin ellinci yıl dönümünde yaptığı konuşmada Yahudilerin yaşadığı dramaların asla kin ve öç alma duygusuna sebep olmaması gerektiğini bu gibi trajik olayları birer ilahi uyarı olarak görmek gerektiğini savunur.³⁶ Aynı papa 7 Haziran 1979 tarihinde Almanya, Auschwitz'deki Yahudi toplama kampını ziyaret etmiş ve oradaki bir yazıtın önünde yaptığı konuşmada burada katliama uğrayan İbrahim'in çocuklarının tamamen yok edilmek istendiğini vurgular ve aslında onlarla Hıristiyanların iman babası olan İbrahim'de ortak köklere sahip olduklarını açıklar (Romalıları, 4/12).³⁷

Papa II. John Paul 23 Mart 2000 tarihinde İsrail'e yaptığı ziyarette II. Dünya Savaşı sırasında ölen Yahudiler için inşa edilen Yad Vashem Mozelesinin defterine yazdığı satırlarda Şoah adı verilen bu trajedinin hafızalardan kolay

³⁵ David Rosen, *The Impact of the Jewish-Christian Dialogue upon Theological Thought*, Roma 1997, 9.

³⁶ *Interreligious Dialogue- Official Teaching of The Catholic Church (1963- 1995)*, 411.

³⁷ "To Representatives of the Jewish Community of Rome", *Interreligious Dialogue- Official Teaching of The Catholic Church (1963- 1995)*, 332.

kolay silinemeyeceğini; aynı ruhani kökleri paylaşan hem Yahudilerin hem de Hıristiyanların birlikte çalışarak bu gibi kötülüklerin üstesinden gelip iyiliği tesis edebileceklerini vurgular.³⁸ Bunun için çaba göstermesini istediği üç geleneğin temsilcisine Kudüs'te hitap eden Papaya göre Kudüs kutsal bir şehir olarak üç dinin temsilcilerini barındıran bir yerleşim yeri olarak ihtilaf- ların körüklendiği değil barış, adalet ve kardeşliğin şehri olmalıdır.³⁹

Alman asıllı Papa XVI. Benedictus, 22 Eylül 2011 tarihinde ülkesi Almanya'ya yaptığı resmi ziyarette Almanya'daki Yahudi toplumunu kabul etmiş ve onlara hitap ederken Yahudilere karşı işlenen Nazi terörünü gündeme getirerek Tanrıyı inkar eden insanların kötülüğün derinliklerine dalabileceklerini holokostun gösterdiğini belirtmişti. Hitler'in pagan bir put olarak Kitab-ı Mukaddes'in Tanrısının yerine geçmek istediğini anlatan Papaya göre bu gibi olayların tekrar yaşanmaması ve tüm Tanrıya iman eden kesimlerin cemiyete ahlaki değerler getirmek için birlikte çalışması gerekmektedir. Bunların gerçekleşmesi için Katolik- Yahudi diyalogunun devam etmesi önem arz etmektedir.⁴⁰

Bunun yanında holokosttan sadece beş yıl sonra Batılı devletlerin desteğiyle kurulan İsrail devleti bir anlamda Arz-ı Mev'ud ile ilgili kehanetlerin bizzat İsa Mesih'e inananlarca gerçekleştirilen ilahi ifalar olarak görülmüş ve bu eskatolojik anlamda İsa Mesih'in ikinci gelişinin hızlandırıcısı veya müjdecisi kabul edilmiştir. Kutsal toprak görülen bu yerlerin yeniden onarılarak İsrail'e verilmesi Katolik tarafça, vaat edilen, sürekli ele geçirilip kaybedilen böylelikle aslında ilahi azap ve mükafatların tecelligahı olarak değerlendirilmiştir.

Aslında çok önceleri 1904 yılında Siyonizm'in öncülerinden Theodore Herzl İsrail devleti için destek aramak üzere Papa X. Pius'un özel kalemi Kardinal Merry del Val'ı ziyaret ettiğinde ondan şu cevabı almıştı; *siz Yahudiler Mesih'in tanrılığını inkar ettiğiniz müddetçe sizlerle beraber yürümeyeceğiz. Kilise daima Yahudileri korumuştur. Bizim için Yahudiler Mesih'in Yeryüzünü ziyaret etmesinden önceki zamanda meydana gelecek olayların canlı şahitleridir. Ancak hala onlar Mesih'in ilahlığını inkar etmektedirler. O zaman*

³⁸ "At the Yad Vashem Mausoleum", *Pro Dialogo*, 2000/2-3, 173- 174.

³⁹ To the Christian, Jewish and Muslim Leaders, *Pro Dialogo*, 2000/2-3, 175- 177.

⁴⁰ <http://www.thecatholictelegraph.com/pope-says-catholic-jewish-dialogue-important-for-society/4002> (12/02/2012).

bizim en yüksek prensiplerimize saygı göstermeden Kutsal Toprakların mülkiyetini yeniden ele geçiremezler."⁴¹

Nitekim Nostra Aetate'ye göre Kilisenin kurtuluş fikri, mistik açıdan Tanrının seçilmiş halkına vaat ettiği topraklara kavuşmasını da içerecek olan tutsaklık yurdundan veya dünyanın her yerinde İsrailin karşılaştığı her türlü boyunduruktan kurtulmasını da ima etmektedir.⁴²

Zaten Katolikler, hala Yahudi halkını özel bir cemaat olarak görmekte bu yüzden Yahudilere ait olduğunu savunduğu Filistin topraklarını vaadinden caymayan Tanrının ahbine sadık kalan Yahudileri koruyup gözeteyeceğinin görünür somut ifadesi olarak anlamaktadır. Bu bağlamda Katolikler ve Yahudiler kendi aralarında yaptığı diyalog toplantılarında şu sorulara cevap aramaktadırlar; halk ile toprak arasındaki ilişki nedir? Kitab-ı Mukaddes'in müjdelediği Arz-ı Mev'ud algısı ile gerçekte mevcut olan sözde İsrail devleti arasındaki ilişki nedir? Pratik sosyal ahlak açısından teolojik referanslar ile İsrail devletinin siyasi kararları arasındaki ilişki nedir?⁴³

Buna rağmen Katolik tarafı bu konularla ilgili diyaloglarda kafa karışıklığı ve gelgitler içinde, hatta huzursuz ve endişelidir. Zira Yahudilerin dini anlam verdikleri toprak- halk ilişkisini kabul etmek onlar için kaçınılmaz olarak İsrail'in her türlü etnik iddiasını onaylamak ve İsa Mesih'in kristolojik anlamının içini boşaltmak anlamına gelecek ve bölgede İsrail'in yapacağı her askeri veya siyasi operasyon Filistinli Hıristiyan Araplar dahil mültecilerin kötü durumuna sessiz kalmak anlamına gelecektir. Bu tehlikeden kaçınmak için Yahudilerle ilgili komisyonda görevli Katolik uzmanlar İsrail ile ilgili siyasal sorunların hallini doğrudan Vatikan Dışişleri Bakanlığının sorumluluğa tevdi etmişlerdir.

1985 tarihli *Notlar* adlı Katolik diyalog belgesi, Yahudi halkı ile İsrail toprakları arasındaki dini/teolojik ilintinin köklerinin Kitab-ı Mukaddes'te mevcut olduğunu iddia etti. Buna göre bu ilişki aslında Yahudi ahdinin temel çehresinden başka bir şey değildir. Ancak bu diyalog belgesi daha da ileri gidip İsrail devletine dini referanslar bularak meşruluğunu kabul etmedi ve kelimeleri çok dikkatli seçerek İsrail'in politik durumunun uluslar arası hukukun ortak prensipleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini söyledi.

⁴¹ *The Diaries of Theodore Herzl*, New York 1962, 421.

⁴² "Nostra Aetate, 4/10", *Interreligious Dialogue- Official Teaching of the Catholic Church (1963- 1995)*, 39.

⁴³ Stransky, 94- 96.

Zaten Papa II. John Paul 1984 yılında yayımladığı *Kurtuluş Yılı (Redemptionis Anno)* adlı havariyel mektubunda ilan etmiştir ki; Kudüs başta olmak üzere kutsal topraklar Davud zamanından beri Yahudiler tarafından sevilmekte ve her çağda saygı gösterilmektedir. Ona göre Yahudiler bu şehri ve içinde bulunan Tapınağı kendi “ulusal kimliklerinin işaretleri” olarak görürler. Bu bakımdan tüm Katolikler, İsrail Devleti içinde yaşayan ve bu toprakları kendi tarihlerinin bir şahidi olarak gören Yahudi halkı için güvenlik ve sükunet dilemelidir. Bu her milletin sahip olması gereken bir haktır. Bu tür ifadeler kullanarak Vatikan aslında bir anlamda siyasal bir devlet olmasının gereği olarak İslam dünyasından ve Arap Hıristiyanlardan gelen tepkileri hafifletmek istemektedir. Kendince diplomatik bir üslup kullanmak isteyen Vatikan aynı zamanda İsrail’i tanımayan veya onun Ortadoğu’daki varlığını kabul etmeyen pek çok Arap devletinin yanında yer almadığını göstermek istemektedir.⁴⁴

Ancak bu çetin diplomatik karmaşalar neticesinde bilhassa Amerikan Yahudi lobisinin güçlü baskısıyla Vatikan devleti bir dizi görüşmenin ardından, 15 Haziran 1994’de tam diplomatik ilişki kurarak İsrail Devleti’ni tanımıştır. Katolikler özellikle Ortadoğu sorununun yol açtığı dinlerarası ihtilaf ve karışıklıkları önlemek veya erkenden çözüm bulmak için hem diyalog konseyi hem de Yahudilerle ilgili papalık komisyonuyla birlikte Yahudiler, Protestanlar, Ortodokslar ve Katoliklerden oluşan Hıristiyanlar ve Müslümanların üçlü toplantılar düzenlemesini teşvik ve organize etmektedir. Söz gelişi Kasım 1997 yılında Yunanistan’ın Selanik şehrinde böyle bir toplantı yapılmış ve *Kudüs İçin Vizyon* adlı bu toplantıda Kudüs’un barış içinde yaşanılan bir şehir olması için her bir geleneğin yapacağı katkılar ortaya konulmuştur. Bu üçlü toplantıların devamı ayı yıl içinde Madrid’de *İhtilaftan Diyaloga* ana temasıyla yapılmıştır.⁴⁵

Papa XVI. Benedictus da 9 Haziran 2005 tarihinde Vatikan’da bir Yahudi heyetini kabulünde yaptığı konuşmada her iki tarafın geçmiş de yaşanan trajik olayların yeniden yaşanmaması için derin tarihsel, ahlaki ve teolojik sorunlar üzerinde uzun uzun düşünmesi gerektiğini açıklar. Papa ayrıca Roma Kilisesiyle yıllık olarak düzenlenen Yaratıcının iradesine uygun bir dün-

⁴⁴ Stransky, 94; “Redemptionis Anno”, *Interreligious Dialogue- Official Teaching of the Catholic Church (1963- 1995)*, 92.

⁴⁵ Khaled Akashe, “Repert on the Activities of the PCID: Relations with Muslims”, *Pro Dialogo*, 1992/2, 218.

ya inşa etmek üzere karşılıklı diyalog toplantılarının sürdürülmesini onlardan talep eder.⁴⁶

Papa XVI. Benedictus, 26 Ekim 2005 tarihinde Yahudilerle Dini İlişkiler Komisyonu başkanı Kardinal Walter Kasper'i kabulünde ise Yahudi soykırımını olarak bilinen Şoah olayının aslında tamamen neo pagan ırkçı bir ideolojinin ürünü olduğunu ve bu olayın ardından her iki tarafın da Yahudiler ve Hıristiyanlar arasındaki uzlaşma ve karşılıklı anlayışı cesaretlendirmek için çaba göstermesi gerektiğini açıklar.⁴⁷

E. Misyolojiye Bağlı Konular

Katolik – Yahudi karşılaşmasındaki en hassas konu, Katolik uzmanlara göre onlara yönelik misyon ve şahadet olayıdır. Onlara göre bu doğrudan kutsal üçlemenin yani Baba, Oğul ve Kutsal Ruhun İsrail'e yönelik misyonuyla eşittir.

Bu bağlamda iki tarafında da yanıt aramak istedikleri temel sorular Hıristiyanların Yahudilere yönelik şahadete dayalı misyonu ne olmalıdır? Ve Yahudilerin Yahudi olmayan insanlara yönelik şahadet anlayışında İsrail'in ontolojisini ve teolojisi kabul eden Hıristiyanların statüsü nedir? Şeklinde dir. 1985 tarihli Yahudilerle ilişkiler üzerine "Notlar" adlı komisyon belgesi Yuhanna, 14/6'da geçen "Baba'ya ancak Mesih yoluyla varılır" zikrettikten sonra İsrail'in İsa'yı gerçek Tanrı ve Mesih olarak bildiklerinde ebedi hayata nail olacaklarını belirten pasajı naklede (Yuhanna, 17/3).

Buna karşın 1974 tarihli Yahudilerle İlişkilerin Anahatları adlı Katolik belgesi, Katoliklerin İsa Mesih'e şahadet etmeye dayalı misyonlarının, Yahudileri incitmemesi gerektiğini ama Hıristiyan misyonunu yayma ve yaşamının sürdürüleceğini açıklar."

Özellikle Yahudiler, diğer din mensuplarından daha önce Katolik diyalog anlayışındaki karmaşayı sezmişlerdir; onlara göre diyalog, aslında Yahudi-Hıristiyan geleneğinin misyon anlayışına ihanettir. Yahudi katılımcılardan bazıları diyalogun ana gayesinin, organize bir şekilde Yahudileri İsa'da kurtuluş çemberine sokmak olduğunu düşünmektedir.

⁴⁶ "To a Delegation of the International Jewish Committee on Interreligious Consultation", *Pro Dialogo*, 2005/2, 165.

⁴⁷ "Discourses and Teaching of the Holy Father", *Pro Dialogo*, 2005/3, 257.

F. Katolik ve Yahudilerin Ortaklaşa İnsanlığa Yönelik Misyonları

Katolik –Yahudi karşılaşmalarındaki bir diğer konu dostane kalarak her iki tarafın ortaklaşa olarak tüm insanlığa yönelik ne gibi misyoner gayeleri olabileceği hususudur. Söz gelişi Papa II. John Paul, Amerikan Yahudilerine yaptığı bir konuşmada bu duruma dikkat çekmiş ve tüm insanların ve milletlerin güvenlik, uyum ve barışları için onları ortak dini kaygılar taşımaya davet etmiştir.⁴⁸ Papalığa bağlı Hıristiyan birliğini teşvik edici konsilin yönergelerine göre, Katolikler özellikle zulüm ve acı çeken halk olarak Yahudilerle ortak bir şekilde insanlık adına dini fanatizm ve etnik ayrımcılığın ortadan kaldırılması için çalışmalıdırlar.⁴⁹

Katoliklere göre kilise ve sinagog yan yana Tanrının adını yüksek sesle zikreden insanlığın ışıklarıdır. Katolikler, Tanrının kutsal tarihinin Yahudilerin insanlıkla beraber uzun yürüyüşünden beri dinamik ve canlı olduğunu ve ilahi inisiyatifin tarihteki gizemlerinin bir zamanlar Yahudilerle beraber olduğunu daha yakından anlama fırsatını yakalarlar. Zira Katolikler için Yahudi halkı ve Hıristiyan kilisesi sadece tarihsel iki olgu değil imanın temel öğeleridir. İki unsurun da insanlığa karşı ortak sorumluluk taşımaları Tanrı ile yaptıkları ahitlerinin bir gereğidir. Dolayısıyla hem Yahudilik hem de Hıristiyanlık sadece Tanrının insanı sevmesini anlatan iki gelenek değil aynı zamanda insanlığın da nihai ve mutlak bir değer olduğunu kabul eden inançlardır.⁵⁰

Nostra Aetate belgesine göre Kilise inanmaktadır ki Mesih, haça gerilmek yoluyla aslında hem Yahudileri hem de Gentile'yi tek bir insanlık etrafında toplamış ve onları kendisinde bir millet yapmıştır (Efeslilere, 2/14- 16).⁵¹ Zira Kilise, tüm insanların omuz omuza ona hizmet edecekleri sadece Tanrının bileceği bir gün için (İşaya, 66/23; Mezmurlar, 65/4; Romalıları, 11/11-32) çalışmaktadır.⁵² Papa II. John Paul, 1986 yılında Roma'daki sinagog ziyaretinde orada bulunan Yahudilere hitap ederken "İsa Mesih, aslında Tev-

⁴⁸ *Interreligious Dialogue- Official Teaching of The Catholic Church (1963- 1995)*, 380.

⁴⁹ *Interreligious Dialogue- Official Teaching of The Catholic Church (1963- 1995)* 643.

⁵⁰ Stransky, 96- 97.

⁵¹ "Nostra Aetate, 4/10", *Interreligious Dialogue- Official Teaching of The Catholic Church (1963- 1995)*, 39.

⁵² "Nostra Aetate, 4/12", *Interreligious Dialogue- Official Teaching of The Catholic Church (1963- 1995)*, 39.

rat tarafından tüm insanlık için istemiş olduğu sevgiyi en üst sınıra taşımak için gelmiştir” demiştir.⁵³

Bu iman açıklamasıyla Katolikler Yahudilerle beraber küresel inaçsızlık felaketiyle mücadele etmeye hazır olduklarını söylerler. Bu bağlamda Katolikler aynı zamanda İbrahim inancına sahip olan Müslümanları da katarak üçlü bir diyalog (trialog) ile ortak bir dini çağrıyla insanları tek Tanrıya çağırmayı düşünebilirler. Onlara göre bu üç geleneğe mensup insanlar, milletler arasındaki iyi arkadaşlığı sürdürebilir (I. Petrus, 2/12), kendileri adına herkesle barış içinde yaşayabilirler (Romalıları, 12/18) ve neticede göklerde bulunan babanın gerçek oğulları ve kızları olmaya layık olabilirler (Matta, 5/45).

Nitekim bu doğrultuda Papa II. John Paul’un öncülüğünde Aziz Fransuva’nın mezarı başında yapılan yıllık dua günü törenlerinden biri olan 24 Ocak 2002 tarihli toplantısında konuşan Rabbi İsrail Singer adlı haham, Barış (Şalom) kelimesinin Tanrının isimlerinden biri olduğunu belirttikten sonra dünya barışı için çaba göstermek gerektiğini, bunu kutsal kitapların bir emri olduğunu açıklamıştır. Ona göre savaşın Yahudiliğin özünde bulunmaz. Yahudi kutsal kitabı ve şifahi şeriat olan Talmud, Midraşim ve diğer rabbani metinlerin tamamı hem Yahudiler hem de diğer komşu insanlar arasındaki barışın gerekliliğine işaret ederler. Ona göre Yahudi ideolojisi, dini ve felsefesinin özünde barış, şefkat ve kardeşlik kavramları bulunur. Bu yüzden Yahudiliğin savaşı bir kültür, görev veya misyon haline dönüştürmediğini böyle düşünenlerin ise dinlerini tahrif eden insanlar olduğunu açıklayan Yahudi hahamı konuşmasının sonunda Midraş’tan şu duayı okur; “Kendilerinde barış kelimesini barındırsalar bile insanların hepsini kutsamak yeterli değildir.”⁵⁴ Bu toplantının sonunda Yahudiler adına Rabbi Samuel – Rene Sirat ise şöyle dua etmiştir; bizler milletlerin liderlerine ulusal ve uluslararası seviyede yardımlaşma ve adalete dayalı bir barış alemi yaratmalarını salık veriyoruz.”⁵⁵

Papa XVI. Benedictus, 26 Ekim 2005 tarihinde Yahudilerle Dini İlişkiler Komisyonu başkanı Kardinal Walter Kasper’i kabulünde Yahudilerle Katolikleri aralarında ortak miras olan göğü ve yeri yaratan Tek Tanrı’ya imandan manevi güç alarak adalet dolu bir dünya inşa etmek, gelecek nesiller için

⁵³ John Paul II, To Representatives of the Jewish Community of Rome (Apr.13, 1986), *L’Observatore Romano*, 6.

⁵⁴ “Testimonies for Peace”, *Pro Dialogo*, 2002/1, 146- 148.

⁵⁵ “Concluding Ceremony”, *Pro Dialogo*, 2002/1, 154.

uzlaşa ve barış ortamları yaratmak, aile haklarını korumak gibi insanların ortak sorunları için birlikte çaba göstermeye çağırılmaktadır.⁵⁶

SONUÇ

Katolikler, Yahudiliğe özel önem vermektedirler. Bu önem açık bir şekilde dinlerarası ilişkilere de yansımıştır. Söz gelişi “Yahudiler ve diğler din mensuplarıyla diyalog” gibi Yahudilere özel vurgu ve ayırım hemen dikkat çeker.

Katolik- Yahudi diyalogundan çıkan temel sonuçlar ışığında Katoliklerin modern Yahudi algısını şöyle özetleyebiliriz; 1.Yahudiler ile Hristiyanlar aynı Tanrıya tapınmaktadırlar. 2. Mesih zamanındaki Yahudilik karmaşık bir gerçeklik olup muhtelif eğilimler ve değerlere sahiptir. 3. Eski Ahit ve Yahudilik, korku ve katı kurallar dini olarak anlaşılabilir. 4. İsa bizzat Yahudi idi ve kendini Yahudi olarak görüyordu. O, kendi sistemini Yahudi Şeriatı'nın terimleriyle öğretti ve onun öğretileri Yahudilerin ahidinin devamı ve onun ifasıydı. 5. İsa Mesih'in haçta ölmesi kendi zamanındaki veya günümüzdeki Yahudilerin suçu değildir. 6. Kudüs'ün düşmesi Yahudilik tarihini sona erdirmemiştir. 7. Katolik Kilisesi tıpkı Yahudi peygamberleri gibi herkesin tamamen Tanrıyı bileceği son zamanları beklemektedir.

Bu bağlamda 2005 yılının ilkbaharında göreve gelen Papa XVI. Benedictus, hemen 11 Mart 2006 tarihinde Papalık diyalog konsili ile Papalık Kültür Konsili'ni birleştirmek kararı aldığından beri Yahudilerle “teolojik düzlemde” Müslümanlar dahil diğler din mensuplarıyla ise “kültürel düzlemde” diyaloga girilmesini istemektedir. Böylece Papa kendisinden öncekilerin diyalog anlayışlarına yeni ve farklı bir yorum getirmiştir.

Roma Katolik Kilisesinin Yahudilerle diyaloglarında Roma Katolik Kilisesinin öne çıkardığı şu altı temel konu bulunmaktadır; İsrail ile Kilise arasındaki ortak manevi bağ, İsrail'in Tanrı halkı oluşu ve bunun Kiliseye yansımaları, Yeni Ahit'ten itibaren oluşan Anti Semitizm'in kırılması ve Yeni Siyon ideolojisine İsrail'in katkıları, İsrail devletinin meşruluğu etrafında oluşan politik sorunlar, İsrail'in Hristiyan misyoloji anlayışındaki yeri ve katkısı ve son olarak Katolik Kilisesi ile Yahudilerin güç birliği içinde hareket ederek insanlığa yönelik misyonlar üstlenmesi.

⁵⁶ “Discourses and Teaching of the Holy Father”, *Pro Dialogo*, 2005/3, 257.

Aslında Roma Katolik Kilisesi ne kadar Yahudi araştırmalarına dalarsa o kadar kendi köklerini bulup onu kendi teolojik yorumlarıyla eklemleyeceklerini düşünürken çoğu Yahudi için Hıristiyanlar hala kesinlikle kurtuluşa nail olmayan Yahudi olmayan bir gruhtur. Bu yüzden Hıristiyanların yaklaşımlarına ihtiyatla yaklaşılması gerektiğini düşünen Yahudiler azımsanmayacak kadar çoktur.

Katolik- Yahudi diyaloğında Kilise daima hevesli ve gönüllüdür. Tarih içinde kaybettiği Yahudi boyasını tekrar kazanmak isteyen Katolik Kilisesi için Yahudilerin İsa Mesih anlayışı başta olmak üzere Hıristiyanlığın Yahudi kökleri ne çıkar. Yahudilere göre Holokost gibi olaylar Hıristiyanları tedirgin etmiş ve onların tarihten gelen Yahudi karşıtı söz ve fiillerini yeniden gözden geçirmelerine yol açmıştır.

Neticede denebilir ki, Yahudiler ve Katolikleri bir araya getiren diyaloglar çoğunlukla zoraki meydana gelen umutsuz monologlara benzetilmektedir. Her iki taraf için de diğerini dinlemek zor gelmektedir. Hala bu diyaloglar emekleme devresinde kalmış ve olgunlaşmamıştır. Dahası her iki taraf aralarındaki derin ayrışmaları daha yakından tecrübe etmişlerdir. Katolik taraf için Kilise'ye iman, yeni bir ahitleşmedir ve her türlü etnik seçilme eylemini aşmaktadır. Ancak Yahudi bilinci için bunlar uzak kavramlardır. Yine Katoliklerin Evharistiya tecrübesi Yahudilerin Seder'inin tıpkısı değildir. Dahası aynı köklere sahip olan taraflar birbirlerinin derin dindarlıklarını kavramaktan da uzak durmaktadırlar. Ayrıca Hıristiyan enkarnasyon anlayışının Mesih'in Yahudiliğiyle ilgisini bulmak da Katoliklerin amaçlarındandır.

KAYNAKÇA

- Akashé, Khaled, "Repert on the Activities of the PCID: Relations with Muslims", *Pro Dialogo*, 1992/2, 218.
- "At the Yad Vashem Mausoleum", *Pro Dialogo*, 2000/2-3, 173- 174.
- "Concluding Ceremony", *Pro Dialogo*, 2002/1, 154.
- Croner, Helga, *Stepping Stones to Further Jewish-Christian Relations*, and *More Stepping Stones to Jewish-Christian Relations: An Unabridged Collection of Christian Documents, 1975-1983*, New York 1985
- "Dabru Emet. A Jewish Statement on Christians and Christianity," www.bc.edu/research/cjl/metalements/texts/cjrelations/resources/documents/jewish/dabru_emet.htm (14/02/2012).
- "Directory fort he Application of the Principles and Norms on Ecumenism", *Interreligious Dialogue- Official Teaching of The Catholic Church (1963- 1995)*, ed. Francesco Gioia, Boston 1997, 643.

- “Discourses and Teaching of the Holy Father”, *Pro Dialogo*, 2005/3, 257.
- Fisher, E. - L. Klenicki, *In Our Time: The Flowering of Jewish-Catholic Dialogue*, Stimulus 1990.
- Flannery, Edward H., *The Anguish of the Jews*, Paulist Press, New York 1999.
- , *Visions of the Other: Jewish And Christian Theologians Assess the Dialogue*, Stimulus 1994.
- “General Audience: The Common bonds which exists between Jews and Christians”, *Pro Dialogo*, 1999/3, 298- 300.
- “Guidelines for Catholic-Jewish Relations” *Origins* 4/3 (16 January 1974); 468- 469.
- Hayes, Michael A. “From Nostra Aetate to We Remember: A Reflection on The Shiah”, *Christian- Jewish Relations Through Centuries*, ed. Stanley E. Porter – Brook W. R. Pearson, Sheffield 2000, 426-436.
- Henrix, Hans Hermann, “After 40 Years, Nostra Aetate’s Christological Implications” *Studies in Jewish - Christian Relations*, 1 (2004-2005), 24- 25.
- International Catholic-Jewish Liaison Committee, *Fifteen Years of Catholic-Jewish Dialogue 1970-1985*, Rome 1988.
- Interreligious Dialogue- Official Teaching of the Catholic Church (1963-1995)*, ed. Francesco Gioa, Boston 1997.
- Jospe, Raphael, “Pluralism out of the Sources of Judaism: Religious Pluralism without Relativism”, *Studies in Jewish - Christian Relations*, 2/2 (2007), 93.
- , “The Concept of the Chosen People: An Interpretation” in *Judaism: A Quarterly Journal* 170, vol. 43, no. 2 (Spring, 1994): 127-148.
- Kellner, Menachem, *Must a Jew Believe Anything?*, London 2006.
- Miller, Michael J., “Catholic Education and Interreligious Dialogue Forty Years After Nostra Aetate”, *Pro Dialogo*, 2005/1, 74- 75.
- “Notes”: *Origins* 15: 7 (4 July 1985); 102-103.
- “Nostra Aetate, 4/13”, *Interreligious Dialogue- Official Teaching of the Catholic Church (1963- 1995)*, ed. Francesco Gioa, Boston 1997,40
- “Redemptionis Anno”, *Interreligious Dialogue- Official Teaching of the Catholic Church (1963- 1995)*, 92.
- Rosen, David, *The Impact of the Jewish-Christian Dialogue upon Theological Thought*, Roma 1997.

- Oberman, Heiko, *The Roots of Anti-Semitism in the Age of Renaissance and Reformation*, Philadelphia 1984.
- The Diaries of Theodore Herzl*, New York 1962, 421.
- “Testimonies for Peace”, *Pro Dialogo*, 2002/1, 146- 148.
- “To Representatives of the Jewish Community of Rome (Apr.13, 1986), *L’Observatore Romano*, 6.
- To Representatives of the Jewish Community of Rome”, *Interreligious Dialogue- Official Teaching of The Catholic Church (1963-1995)*, 332-335.
- “To the Christian, Jewish and Muslim Leaders”, *Pro Dialogo*, 2000/2-3, 175- 177.
- “To a Delegation of the International Jewish Committee on Interreligious Consultation”, *Pro Dialogo*, 2005/2, 165.
- To Representatives of the Jewish Community of Rome”, *Interreligious Dialogue- Official Teaching of The Catholic Church (1963-1995)*, 332, 334.
- “Solemn Magisterium of Paul VI”, *Interreligious Dialogue- Official Teaching of The Catholic Church (1963- 1995)*, 74.
- Stransky, Thomas F., “The Catholic- Jewish Dialogue: Twenty Years, After ‘Nostra Aetate’”, *America*, 6 (February 1986), 92.
- www.thecatholictelegraph.com/pope-says-catholic-jewish-dialogue-important-for-society/4002 (12/02/2012).
- www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/speeches/1997/october/documents/hf_jpii_spe_19971031_com-teologica_en.html (14/02/2012).